



Komplexnosť do ekologického zákonodárstva

Cieľom kvalitných právnych noriem v životnom prostredí je vymedziť základné všeobecné pravidlá všetkým, ktorí doň rôznym spôsobom zasahujú, alebo by mohli zasahovať. Pri formulovaní konkrétnych práv a povinností treba brať do úvahy, že určité právne normy by mali odrážať všeobecné princípy trvalejšej povahy, mali by mať dlhodobejšiu pôsobnosť a nemali by podliehať príliš častým zmenám. K takýmto normám by sme zaradili dekla-

rovanie práv a povinností v ŽP v osobitnej časti Ústavy SR, Zákon o životnom prostredí a jeho jednotlivé zložky.

Niektoré podmienky a nároky v ochrane ŽP sa vyvíjajú dynamickejšie, na čo by malo právo rýchlo reagovať a operatívne sa prispôbovať (napr. kvalitatívne ukazovatele, limity pripusteného znečistenia, výšky pokút atď.).

Strana zelených na Slovensku a jej poslanci predložili do pripravovanej Ústavy SR návrh samostatného oddie-

lu so 6 článkami, ktoré v základných obrysoch určujú práva a povinnosti všetkých subjektov k ŽP.

Zákon o životnom prostredí č. 17/1992, ktorý prijalo FZ 5. 12. 1991 nezjednotil roztrieštenosť doterajších právnych noriem. Predovšetkým deklaruje len princípy a niektoré definície. Jeho znenie by sa hodilo skôr do ústavy. Zákon predkladala iniciatívna skupina poslancov FZ, teda nie vládný rezort - Federálny výbor pre ŽP a návrh neobsahoval hodnotenie vplyvu človeka na ŽP (EIA). Tento závažný rozmer sa doň zapracoval až po následnom rokovaní vo výboroch SNR a FZ.

K nedostatkom prijatého zákona patrí o. i. aj to, že nestanovuje, v ktorých prípadoch, kto a kedy má právo

"veta", nezakotvuje nepremičateľnosť škôd spôsobených v ŽP a nezriaďuje inštitút hovorca ŽP, predovšetkým v národných radách.

Myslíme si, že taká závažná právna úprava akou Zákon o ŽP nesporne je, mala byť v prvom rade spracovaná v zásadách, ktoré by stanovili účel zákona, pojem ŽP, zdravé ŽP a starostlivosť oň, pojem prírodné zdroje a racionálne hospodárenie s nimi; princíp negatívneho vplyvu ľudskej činnosti, princípy prevencie, určovania a povoľovania limitov, princíp priority ŽP, princípy využitia ekonomických nástrojov, zodpovednosti; úlohy a právomoc štátu, postavenie právnických osôb, podnikateľov a občanov; princípy náhrady škody, pokuty.

Jedným z dôležitých zákonov, schválených v SNR, je aj zákon o štátnom fonde ŽP (č. 128/1991). Chybou však je to, že fond nemá dostatočný príjem zo štátneho rozpočtu. Strana zelených na Slovensku navrhovala 1%, žiaľ, tento návrh neprešiel a schválilo sa zhruba 0,8%. Ak sa však chceme priblížiť európskej úrovni, mal by mať tento fond zabezpečený stabilný príviv príjmov pri najmenej 5-6% zo štátneho rozpočtu.

Štátny fond ŽP v SR spravuje SKŽP, ktorá je v súčasnosti zavalená množstvom požiadaviek na financovanie ekologických stavieb, hlavne z miest a obcí. Fond sa však zriadil len ako podporná inštitúcia a nemožno z neho financovať všetky požiadavky, ktoré patria pod rezortné ministerstvá, prípadne ministerstvo financií.

K prijatým zákonným úpravám o inštitucionálnom zabezpečení starostlivosti o ŽP chýbajú viaceré vykonávacie predpisy, ako napr. Vyhláška SKŽP o podmienkach použitia prostriedkov štátneho fondu ŽP, programoch odpadového hospodárstva, chýbajú zákony SNR o poplatkoch za znečistenie ovzdušia a poplatkoch za ukladanie odpadov do ŽP atď.

V legislatíve treba ďalej upraviť i účasť a informovanosť verejnosti pri rozhodovaní o veciach ŽP, možnosti obmedzenia výkonu vlastníckych práv z dôvodu ochrany ŽP, vymedziť zodpovednosť v ochrane ŽP (za škodu), vymedziť obsah tzv. ekologickej ujmy, spôsob hodnotenia škôd vzniknutých na ŽP a vplyvov naň.

Ekologické zákonodárstvo je najdôležitejším momentom reformy, ktorá u nás prebieha. Pripravujú sa napr. no-

vé právne normy v ochrane prírody, inšpekcia v ŽP, zmena vodného zákona, zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, pracuje sa na zásadách nového zákona, ktorý by mal upraviť zásadné otázky využívania atómovej energie, pripravuje sa zákon o ochrane pôdy.

Zásady trvalo udržateľného rozvoja sa musia presadzovať do všetkých právnych noriem (colných, daňových, cenových a iných predpisov). Je nevyhnutné minimalizovať a postupne vylúčiť výnimky zo zákona; jednoznačne stanoviť obsah právnych vzťahov, ale aj reálne stanoviť práva a povinnosti. Musia sa postupne uplatňovať ekonomické nástroje na ochranu ŽP, nielen poplatky za znečistenie a využívanie prírodných zdrojov, ale väčšiu úlohu by mala zohrávať aj pozitívna motivácia v daňo-

vej oblasti (oslobodenie a úľavy).

Predovšetkým treba vypracovať teóriu práva životného prostredia a nové právne normy prijímať komplexne, t. j. v časovom a vecnom prepojení federálnych a republikových zákonov až po úroveň vykonávacích predpisov.

Závažným nedostatkom v komplexnej starostlivosti o ŽP je skutočnosť, že do kompetencie SKŽP nepatrí ochrana poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu, ani ochrana nerastného bohatstva a ekologický dohľad nad ťažbou.

Návrh uznesenia SNR, ktoré by riešilo prechod ochrany pôdy a lesa na SKŽP predložil poslanecký klub Strany zelených na Slovensku na 18. pléne SNR. Neprešiel. Chýbali 4 hlasy.

Gabriela Kaliská

Biologické poľnohospodárstvo a jeho ekonomické aspekty

Cieľom biologického systému hospodárenia je zabezpečiť dostatočné množstvo potravín s vyššou kvalitou a nutričnou hodnotou smerujúce k zlepšeniu ľudského zdravia. Biologické poľnohospodárstvo neznamená len jednoznačné odmietnutie používania priemyselných hnojív a pesticídov. Zohľadňuje ekologické súvislosti a prednosti a využíva ich v poľnohospodárstve. Je to spôsob hospodárenia, založený na rešpektovaní prírodných zdrojov, zachovaní prirodzenej rovnováhy v krajine, limitovaní znečistenia prostredia a produkcií zdravotne nezávadných potravín. Pri biologickom spôsobe poľnohospodárstva sa výživa rastlín v pôde zabezpečuje organickou hmotou, najmä kompostovaným maštalným hnojom, čím sa znižuje používanie priemyselných hnojív. Organická hmota sa v pôde premení na humus, ktorý posilňuje pôdnu štruktúru a stimuluje aktivitu mikroorganizmov. Tie obohacujú rastliny potrebnými živinami rovnakým spôsobom, ako pri aplikovaní priemyselných hnojív. Systematické zaraďovanie plodín určených pre

zelené hnojenie do osevných postupov obohacuje pôdu o čistý dusík a podporuje jej biologickú aktivitu.

Biologické formy hospodárenia stimulujú i obrannú kapacitu rastlín a zvyšujú ich odolnosť voči chorobám a škodcom. V prípade potreby sa na ochranu používajú prirodzené substancie alebo preparáty rastlinného či minerálneho pôvodu. Uplatňuje sa tiež biologický spôsob boja proti škodcom. Buriny sa odstraňujú mechanickým spôsobom, ale najmä čistiacimi osevnými postupmi (lucerna, dočasné trávy).

Biologické spôsoby hospodárenia neumožňujú dosahovať rekordné úrody, aké sa získavali konvenčným poľnohospodárstvom. Ale za akú cenu? Nie je to práve honba za maximálnymi ziskami, ktorá spôsobila v poľnohospodárstve tak veľa škôd? Treba si uvedomiť, že to, čo sa stráca na kvantite, získa sa na kvalite. Platí to však iba vtedy, keď sa bude táto kvalita ekonomicky zvyšovať. Nesmieme zabúdať na skutočnosť, že pôda je vyčerpatelné prírodné bohatstvo, a preto ju musíme